

He not busy being born is busy dying.¹

BOB DYLAN

„Dusk was falling quickly. It was just after
7 p.m., and the month was October.”²

PATRICIA HIGHSMITH,

A Dog's Ransom

¹ Cel ce nu e ocupat cu viața e ocupat să moară (în engl., în orig.). (N. red.)

² Însurarea se lăsa cu repeziciune. Abia trecuse de ora șapte și era octombrie (în engl., în orig.). (N. red.)

ÎN EDIȚIA DUMINICALĂ din *Volkszeitung* – din Carintia, la rubrica FAPTE DIVERSE se puteau citi următoarele: „În noaptea de vineri spre sâmbătă, o casnică de cincizeci și unu de ani din satul A. (comuna G.) s-a sinucis cu o doză mare de somnifere.“

Între timp, au trecut deja aproape șapte săptămâni de când a murit mama mea și-aș vrea să m-apuc de treabă înainte ca nevoia de a scrie despre ea, care a fost așa de puternică atunci când am înmormântat-o, să se transforme iar în mușenia buimacă cu care am reacționat la știrea sinuciderii ei. Da, să m-apuc de treabă: căci nevoia să scriu despre mama mea, pe cât de brusc mai survine uneori, e, pe de altă parte, atât de nedeslușită, încât va fi într-adevăr necesar un efort de voință pentru a nu ajunge, cum sunt

Peter Handke

înclinat, să bat la mașina de scris pur și simplu mereu aceeași literă pe pagină. În sine, această terapie prin mișcare nu m-ar ajuta la nimic, doar m-ar face încă mai pasiv și mai apatic. Tot așa de bine aș putea pleca de-aici – pe deasupra, aflându-mă pe drum într-o călătorie, m-ar irita mai puțin felul meu stupid de a privi în gol și a umbla fără căpătâi.

De câteva săptămâni încoace sunt mai nervos decât de obicei; dezordinea, frigul și tăcerea fac aproape să nu mai suport să mi se spună ceva, mă aplec să ridic de jos fiecare scamă de lână și firimitură de pâine. Uneori mă și mir că n-am scăpat demult pe jos obiectele pe care le țin în mână, într-atât de amortit mă simt brusc când mă gândesc la această sinucidere. Și totuși, tânjesc după asemenea momente, fiindcă atunci starea de buimăceală încetează și mintea mi se limpește pe deplin. E o spaimă care face să mă simt iar bine: în sfârșit, nicio plictiseală, un corp care nu se împotrivește, nicio distanță obsesivă, scurgerea nedureroasă a timpului.

Nefericire împăcată

Într-un asemenea moment, lucrul cel mai rău ar fi compasiunea cuiva exprimată printr-o privire ori, mai mult, printr-o vorbă. Numaidecât îți și întorci privirea ori îi tai ăluia vorba; căci ai nevoie să simți că ceea ce tocmai trăiești e de neînțeles și incomunicabil: doar așa, spaima ți se pare că are noimă și că este reală. Când cineva îți vorbește despre asta, numaidecât ești iar plictisit și dintr-odată totul își pierde din nou sensul. Cu toate astea, în mod stupid, tot mai povestesc oamenilor din când în când despre sinuciderea mamei mele și mă supăr ori de câte ori vreunul îndrăznește să spună ceva. Fiindcă în asemenea momente, cel mai mult mi-ar plăcea să mi se distragă imediat atenția și să fiu luat peste picior.

Când în ultimul său film, James Bond e întrebat dacă inamicul lui, pe care tocmai l-a aruncat peste balustrada scării, e *mort*, și el răspunde: „Așa sper!“, eu, de pildă, am râs ușurat. Bancurile despre muribunzi și moarte nu mă deranjează defel, ba chiar mă fac să mă simt bine. Momentele de groază sunt totdeauna și foarte scurte,

Peter Handke

mai degrabă senzații de irealitate decât momente de groază, iar peste câteva clipe totul se închide din nou, și când ești în compania cuiva cauți imediat să fii deosebit de atent la spusele celuiilalt, de parcă tocmai te-ai fi arătat nepoliticos față de el.

De altfel, de când am început să scriu, aceste stări mi se par îndepărtate și revoluate, probabil că tocmai din cauză că încerc să le descriu cât mai exact. Descriindu-le, încep deja să mi le amintesc ca pe o perioadă încheiată a vieții mele, iar efortul de a-mi aminti și de a formula mă solicită atât de mult, încât scurtele reverii din ultimele săptămâni mi-au și devenit străine. Căci aveam uneori asemenea „stări”: reprezentările cotidiene, care oricum nu erau decât nenumăratele reiterări monotone ale reprezentărilor *originare*, vechi de ani și decenii, brusc se disociaseră, iar conștiința începea să doară, într-atât se căscase dintr-odată un gol înăuntrul ei.

S-a terminat acum cu toate astea, acum nu mai am asemenea stări. Când scriu, scriu în mod necesar despre trecut, despre ceva consumat – pe

Nefericire împăcată

perioada scrisului, cel puțin. Mă îndeletnicesc cu scrisul, ca de obicei, exteriorizat și obiectivat într-o mașinărie de amintiri și formulări. Și scriu povestea mamei mele, mai întâi fiindcă-mi închipui că știu mai multe despre ea și despre circumstanțele morții ei decât cine știe ce anchetator străin care, recurgând la vreo tabelă de interpretare a viselor din punct de vedere religios, psihologic ori sociologic, probabil că ar rezolva ușor acest interesant caz de sinucidere; mai apoi, din interes personal, fiindcă mă stimulează când ceva îmi dă de furcă; și, în fine, pentru că la fel ca acel anchetator oarecare din afară, deși în mod diferit, aș vrea să transform acest SUICID într-un caz.

Bineînțeles că toate aceste justificări sunt absolut neînsemnate, putând fi înlocuite cu altele la fel. Au existat și scurte momente de muțenie extremă și nevoia de a o formula – din totdeauna aceleași prilejuri de a te apuca de scris.

Când am mers la înmormântare, am descoperit în portofelul mamei și recipisa unei scrisori

Peter Handke

cu numărul 432. Încă de vineri seara, înainte de a se reîntoarce acasă și a înghiți somniferele, îmi trimisese la Frankfurt o scrisoare recomandată cu o copie a testamentului. (Dar de ce și EXPRESĂ?) Luni am fost la același oficiu poștal pentru a telefona. Era la două zile și jumătate după moartea ei și am zărit în fața funcționarului de la ghișeu sulul galben cu etichetele pentru recomandate: între timp, mai fuseseră expediate alte nouă scrisori recomandate, urma acum numărul 442, iar această imagine era într-atât de asemănătoare cu cifra pe care-o aveam în minte, încât la prima vedere m-am zăpăcit complet și pentru o clipă totul mi s-a părut absurd. Dorința de a povesti cuiva despre asta m-a binedispus de-a binelea. Doar era o zi așa de senină; zăpadă; am mâncat supă cu găluști de ficat; „A început prin aceea că... “: dac-ai începe să povestești așa, totul ar părea inventat, nu l-ai constrânge defel pe ascultător ori pe cititor să se implice afectiv, ci doar i-ai expune o poveste fantastică.

Nefericire împăcată

Așadar, a început prin aceea că maică-mea s-a născut acum mai bine de cincizeci de ani în același loc în care apoi avea să și moară. Tot ce era teren folosibil aparținea pe-atunci Bisericii ori proprietarilor funciari nobili; o parte din terenuri fusese dată în arendă populației, care era alcătuită mai ales din meșteșugari și mici agricultori. Sărăcia generală era așa de mare, încât puțini oameni de rând dețineau pământ. Practic, încă domneau condițiile de dinainte de 1848, când tocmai fusese abolită șerbia. Bunicul meu – care încă trăiește și are optzeci și șase de ani – era dulgher și, pe lângă asta, mai lucra împreună cu nevastă-sa câteva ogoare și pășuni, pentru care plătea o arendă anuală. E de origine slovenă și copil din flori, ca majoritatea copiilor de țărani din vremea aceea, țărani care, ajunși demult la maturitate sexuală, nu dispuneau de banii necesari pentru a se căsători și nici de spațiul în care să-și consume căsnicia. Maică-sa barem era fiica unui țăran destul de înstărit, pe lângă care taică-său, pentru el nimic altceva decât

Peter Handke

„genitorul“, trăia ca slugă. Oricum, în felul ăsta maică-sa a primit banii necesari să-și cumpere o mică proprietate.

După generații în șir de slugi nevoiașe, cu certificate de botez completate lacunar, inși născuți și decedați prin odăi străine, de pe urma cărora nu rămânea mai nimic de moștenit, dat fiind că erau îngropați cu avutul lor unic, haina de sărbătoare, bunicul a fost, astfel, primul care a crescut într-un mediu unde se putea într-adevăr simți acasă, fără a fi doar tolerat în schimbul muncii prestate zi de zi.

De curând, la rubrica economică a unui ziar puteai citi, în apărarea principiilor economice ale lumii occidentale, că proprietatea înseamnă LIBERTATE MATERIALIZATĂ. Poate că, la vremea aceea, asta chiar era valabil și pentru bunicul meu, primul dintr-o serie de inși nevoiași, și prin urmare neputincioși, care ajunsese proprietar, cel puțin al unui bun imobil; conștiința de a poseda ceva era atât de eliberatoare, încât după generații la rând de lipsă a voinței s-a putut

Nefericire împăcată

dintr-odată forma o voință: de a ajunge și mai liber, ceea ce nu însemna decât un singur lucru, și asta pe bună dreptate, în cazul bunicului: să-ți sporești proprietatea.

Desigur, proprietatea cu care începeai era atât de mică, încât aveai nevoie de aproape întreaga ta forță de muncă doar pentru a o păstra. Astfel că unica opțiune a micului proprietar ambițios era să economisească.

Bunicul meu a economisit, așadar, până când inflația anilor douăzeci a înghițit tot ce economisise. După care s-a pus iar pe economisit – nu doar punând banii rămași unii peste alții, ci mai ales reprimându-și propriile nevoi și socotind că și copiii lui erau în stare de o cumpătare la fel de înfricoșătoare; cât despre nevastă-sa, ca femeie, nu putea nici să viseze la o altfel de viață.

Și astfel, a continuat să economisească pentru vremurile când copiii aveau să aibă nevoie de RESURSE, în vederea căsătoriei ori a exercitării vreunei meserii. Să se folosească, încă dinainte, de agoniseală pentru INSTRUIREA

Peter Handke

lor – în mod natural, o asemenea idee nici nu-i putea trece prin minte, mai cu seamă în ce le privea pe fiicele lui. Coșmarul de veacuri al unor coate-goale, ce se simțeau mereu printre străini oriunde-ar fi fost, era atât de înrădăcinat până și în fiii lui, încât unul dintre ei, care mai mult întâmplător decât planificat obținuse un loc gratuit la gimnaziu, după numai câteva zile n-a mai suportat mediul nefamiliar de acolo, a străbătut pe jos, noaptea, cei patruzeci de kilometri din oraș până acasă și, odată ajuns – era o sâmbătă, zi când de regulă se făcea curățenie în casă și în curte –, s-a apucat pe dată să măture prin curte, fără să spună o vorbă; și-ntr-adevăr, zgomotul pe care-l făcea cu mătura în zorii zilei era semn suficient că se-ntorsese. Avea apoi să fie un tâmplar foarte destoinic și mulțumit cu soarta lui.

El și fratele său cel mai mare au pierit curând în Al Doilea Război Mondial. Între timp, bunicul continuase să economisească și din nou își pierduse economiile în depresiunea din anii treizeci. Economisea, iar asta însemna că nu bea și

Nefericire împăcată

nu fuma; abia dacă juca. Singurul joc pe care și-l permitea era partida de cărți de duminică; dar și banii pe care-i câștiga atunci – și juca atât de chibzuit, încât aproape totdeauna câștiga – erau tot pentru a-i economisi și era lucru mare dacă le mai zvârlea și copiilor câte-un gologan din ei. După război s-a apucat iar să economisească și n-a încetat s-o facă nici până azi, când e pensionar.

Fiul în viață, un meșter dulgher care are angajați douăzeci de muncitori, nu mai are nevoie să economisească – el investește; ceea ce înseamnă și că *poate* să bea și să joace, ba chiar se cuvine s-o facă. Spre deosebire de tatăl său, care toată viața a fost lipsit de grai și s-a lepădat de toate, el cel puțin și-a găsit astfel un soi de limbaj, pe care însă, fiind consilier comunal, îl folosește doar ca purtător de cuvânt al unui mic partid rupt de lume, ce visează la un viitor măreț pe potriva trecutului măreț.

Să te naști femeie în asemenea împrejurări era, din capul locului, fatal. Dar și liniștitor, putem